
15 - DECLARACIÓ INSTITUCIONAL SOBRE LA CRISI AMBIENTAL AL RIU BESÒS DERIVADA DE L'INCENDI A UNA PLANTA DE RECICLATGE DE MONTORNÈS DEL VALLÈS I PER RECLAMAR A LA GENERALITAT DE CATALUNYA UN PLA URGENT DE RECUPERACIÓ AMBIENTAL DELS HÀBITATS I LA BIODIVERSITAT.

El Ple de l'Ajuntament, per unanimitat dels/de les 27 regidors/regidores assistents, **aprova** la declaració institucional següent:

"El conjunt dels representants públics i de la societat civil colomenca manifestem avui la nostra tristesa per haver de presentar aquesta declaració institucional, arrel d'una crisi ambiental en el nostre estimat Riu Besòs i que mai haguéssim imaginat que es tornaria a produir.

Estem profundament afectats per la imatge dels peixos i amfibis morts al Riu Besòs, després de dècades de treball en positiu per construir, plegats, un magnífic Parc Fluvial i una nova realitat ambiental recuperant, al mateix temps, la biodiversitat de l'ecosistema fluvial.

Com a màxims representants dels veïns i les veïnes de Santa Coloma, que tant ens estimem el Riu Besòs, fa molt pocs dies vàrem tenir l'ocasió, en el marc de la Cimera del Clima COP25, de presentar i ensenyar a les ciutats i pobles del món el camí recorregut fins avui i les propostes de futur per continuar fent del Riu un espai natural.

No obstant, avui hem de ser resilients i mirar cap al futur: malgrat l'afectació, molt greu, a la fauna del Besòs cal treballar, junts, per recuperar el nostre Riu i les poblacions de les espècies que hi habiten.

El Besòs, un riu mediterrani i vulnerable

El riu Besòs és un riu mediterrani vulnerable i profundament alterat per l'acció de l'home, principalment, en el seu curs baix. Amb una conca hidrogràfica de 1.039 km², suporta una població de 2.000.000 d'habitants i és deficitària en aigua, és a dir, que recull aigües de transvasament d'altres conques com la del Ter.

El seu cabal mitjà és de 3,9 m³/segon encara que en riudes com les d'octubre de 1994 i març de 2011 ha pogut arribar a 1400 m³/s, fet que es repeteix de manera periòdica.

Degut a la pressió antropogènica la seva llera s'ha anat reduint dels 500 metres d'amplada que tenia fa 100 anys als 130 metres de la canalització actual en el seu tram baix. Aquesta obra d'enginyeria es va dur a terme després dels efectes de la riuada de 2.300m³/segon de 1962 que va provocar un miler de morts i quantioses pèrdues materials.

Com a conseqüència d'una política industrial sense control i dels abocaments de residus, la vida al riu, excepte la flora microbiana, va sucumbir. El Besòs perdia, així, el seu valor ecològic.

Els científics de la Universitat de Barcelona han estudiat, durant molts anys, la qualitat de les aigües del Besòs i de l'ecosistema fluvial per determinar els efectes de les accions de sanejament i recuperació impulsades per les administracions.

De claveguera a cel obert a espai fluvial recuperat

La forta canalització i la degradació de les aigües del Besòs va generar, al llarg del temps, una sensació de rebuig ciutadà i de viure d'esquena a un riu que feia pudor. El Besòs s'havia convertit en el gran abocador de deixalles i el respecte ciutadà cap a aquest espai va desaparèixer.

La imatge del Besòs com una claveguera a cel obert va instal·lar la idea, en la ment de moltes persones, que calia tapar-la i aprofitar l'espai.

Per sort, un grup de pioners, titllats, en el seu moment, d'idealistes i somiadors, van creure en la imatge d'un Besòs recuperat ambientalment.

La constitució del Consorci per a la Defensa de la Conca del Riu Besòs, l'any 1988, va ser un primer pas de les administracions progressistes que van recollir aquella reivindicació ciutadana per transformar-la en reclamacions polítiques. Calia fer complir, així, a la Generalitat de Catalunya de l'època, els objectius de sanejament de les aigües que la legislació europea determinava després de l'entrada d'Espanya a la UE l'any 1986.

L'any 1995, el 23 de novembre, es signa, impulsat pel govern municipal un acord institucional entre els Ajuntaments de Barcelona, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià de Besòs i Montcada i Reixach que situava el marc de treball en un projecte conjunt de recuperació ambiental del tram final del Riu Besòs al llarg d'aproximadament 9 kilòmetres de recorregut.

Al gener de 1996 es presenta a la Unió Europea i de la mà del Consorci per a la Defensa de la Conca del Besòs el "Proyecto de Recuperación Ambiental del tramo final del Río Besós" com a projecte en el marc dels *Fondos de Infraestructuras para la Mejora del Medio Ambiente (FIMMA)* finançat pels Fondos de Cohesión de la Unió Europea.

La fita s'aconsegueix el 18 de desembre de 1996: la Unió Europea acordà finançar el 80 % dels 3.325 milions de pessetes del projecte. L'altre 20 % aniria a càrrec de les institucions locals.

Es tractava d'un projecte ambiciós i seriós, que, en realitat, era el resultat de dècades de reivindicació ciutadana per transformar la claveguera a cel obert en un riu amb vida.

L'any 2000 el Parc Fluvial es converteix en una realitat i s'obre al públic. L'any 2004 ho fa el tram de Sant Adrià del Besòs. Els colomencs i colomenques i els ciutadans metropolitans vam tornar a mirar al Riu. L'havíem recuperat.

El Parc Fluvial del Besòs un exemple de desenvolupament sostenible que hem exportat al món i reconegut per les Nacions Unides

El Projecte de Recuperació Ambiental del Tram Final del Riu Besòs plantejava dos objectius principals del mateix grau d'importància. En primer lloc, es tractava de recuperar la llera del Besòs per al seu ús ciutadà en el marc d'unes condicions de màxima seguretat per a les persones. No oblidem que el Besòs és un riu mediterrani i torrencial. En segon lloc, construir un sistema de depuració terciària de les aigües del Besòs mitjançant els anomenats *wetlands* o canyissars connectats a la Depuradora de Montcada i Reixach i que jugarien, al mateix temps, un paper com a refugi de fauna.

El desenvolupament sostenible o sustentable es basa en no demanar a l'ecosistema més d'allò que és capaç de produir. En realitat, en no gastar més recursos naturals dels que la natura és capaç de regenerar. Es basa, per tant, en el concepte d'equilibri ecològic.

Però el que és clau, en el cas de la Recuperació Ambiental del Riu Besòs, és que el desenvolupament sostenible també contempla la correcció dels errors del passat.

Cal esmentar l'efecte positiu que, sobre els ciutadans i ciutadanes de Santa Coloma, Barcelona, Sant Adrià del Besòs i Montcada i Reixach, ha tingut l'aparició d'un espai pel gaudi i l'oci de més de 115 hectàrees. Prop de 2.000.000 persones de totes les edats l'utilitzen cada any.

I no és menys important senyalar que més de 200 espècies d'ocells i 7 espècies de peixos viuen al Besòs. La biodiversitat s'obre camí: el blauet, diverses espècies de gavines, el berrat pescaire, l'ànec collverd (que cria habitualment al Parc Fluvial) i la presència d'aus migratòries, així com de peixos (anguila, carpes i barb de muntanya) amfibis i rèptils demostren que el somni d'un Besòs recuperat es podia convertir en realitat.

I va ser per això que el Comitè Hàbitat de les Nacions Unides va considerar, en dues ocasions (2004 i 2006) concedir la menció *Good* en el concurs Premi Internacional Dubai de bones pràctiques per a la sostenibilitat a aquest gran projecte col·lectiu.

Finalment, no es pot deixar en l'oblit el segon gran esforç de la societat colomenca que va canviar de forma definitiva el paisatge fluvial del Besòs: la retirada de les torres d'alta tensió l'any 2003 i el seu soterrament fins l'estació distribuïdora de la carretera de la Roca.

La crisi ambiental de l'empresa de Montornès del Vallès ens ha fet retornar a un passat no desitjat

Malauradament, una nova crisi derivada de l'incendi de l'empresa DITECSA de Montornès va obligar a l'ACA aquesta setmana a declarar l'emergència ambiental per actuar a la conca del riu Besòs i restituir la qualitat del medi. Tot i l'excel·lent tasca del Cos de Bombers de la Generalitat de Catalunya, inevitablement, una part de l'aigua emprada per extingir el foc va arribar directament al riu Besòs arrossegant dissolvents i altres residus i provocant un alt impacte en la biodiversitat.

Una emergència ambiental que s'ha declarat tard i sense que s'hagi informat i convocat als Ajuntaments de la Conca del Besòs per actuar de manera coordinada i solidària.

L'ACA va activar amb retard les mesures de retirada de la fauna sense un Pla d'actuació que hagués permès la recuperació dels animals parcialment afectats i amb possibilitats de sobreviure, en especial, de l'anguila (*Anguilla anguilla*), una espècie considerada en risc d'extinció per la Unió Internacional de Conservació de la Natura (UICN) i que havia recuperat la seva població al Riu Besòs, gràcies als anys de treball en la millora ambiental de l'ecosistema fluvial.

Tampoc es va desenvolupar cap actuació específica per la recuperació dels amfibis. En tots dos casos s'ha procedit, també tard, a la retirada dels animals morts per evitar la intoxicació de les aus, espècies depredadores de peixos i amfibis. Una vegada més, hem estat els Ajuntaments en col·laboració amb el Consorci Besòs Tordera, el Consorci del Besòs, les ADF i empreses especialitzades els que hem activat les primeres accions davant la manca de capacitat de reacció de l'administració competent.

Més enllà dels errors que s'hagin pogut cometre i de les responsabilitats per incompliment de la normativa ambiental per part de l'empresa, que la investigació del cos de Mossos d'Esquadra i la Fiscalia hauran de determinar, creiem que és el moment de treballar plegats.

Per això, divendres passat, 13 de desembre de 2019, va tenir lloc, a instàncies del nostre Ajuntament, una reunió dels alcaldes i alcaldesses de les ciutats afectades per l'emergència

ambiental del Besòs amb la direcció de l'ACA (Agència Catalana de l'Aigua) i la Direcció General de Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic. En aquesta reunió es va determinar treballar per la recuperació del Besòs amb unitat d'acció de totes les administracions.

És per això que tots els grups municipals **sol·licitem** a la Generalitat de Catalunya:

Primer - Posar en marxa de forma immediata el Pla de Recuperació dels hàbitats i la biodiversitat del Riu Besòs mitjançant un seguiment permanent de la qualitat de l'aigua i l'aplicació d'estratègies de recuperació de fauna (en especial de les espècies com l'anguila, en risc d'extinció), en col·laboració amb els sectors científics i les administracions locals des de Montornès del Vallès i fins a la desembocadura.

Segon - Mantenir els serveis de control i retirada per part de l'ACA dels peixos, amfibis i altres espècies de vertebrats que no han sobreviscut a aquesta crisi per evitar l'afectació a la cadena tròfica i, per tant, a les espècies depredadores com les aus. Establir un mecanisme de detecció i recuperació de la fauna que pugui estar parcialment afectada per procedir a la seva recuperació i retorn al medi.

Tercer - Informar a la població dels municipis afectats de les accions que es duran a terme per restituir els valors ecològics del Riu Besòs que s'han aconseguit entre administracions, entitats, veïns i veïnes els darrers vint anys.

Quart - El suport econòmic als projectes de recuperació de la biodiversitat i d'educació ambiental al Riu Besòs impulsats per les administracions locals.

Cinquè - Demanar la revisió del Pla de Vigilància Ambiental de les activitats industrials de la Conca del Besòs-Tordera per avaluar el risc de futures crisis i els plans de contingència previstos per evitar noves afectacions a l'ecosistema fluvial.

Sisè - Traslladar aquests acords a la Direcció General de Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic de la Generalitat de Catalunya, a l'Agència Catalana de l'Aigua, a la Diputació de Barcelona, als Ajuntaments de la Conca del Besòs i del Tordera, al Consorci Besòs-Tordera i al Consorci Besòs.

Aquest Ajuntament, després de les consideracions exposades, fa la següent DECLARACIÓ:

Primer - Que l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet es personarà, en el seu cas, a la causa penal contra l'empresa responsable, si la investigació oberta determina l'existència d'un possible delicte mediambiental.

Segon - Que, en el marc del desplegament dels Objectius de Desenvolupament Sostenible a la nostra ciutat **continuarem impulsant** la Recuperació Ambiental del Riu Besòs, de la seva biodiversitat, en general, i de les espècies en risc d'extinció, en particular, mitjançant projectes específics i programes d'educació ambiental en col·laboració amb els ajuntaments de la Conca, les universitats i els veïns i les veïnes de la nostra ciutat.

Tercer - Expressar el nostre profund agraïment a tots els Cossos i Forces de seguretat i emergències, especialment als Bombers, a les Universitats, al CSIC, a les institucions i entitats, als voluntaris i les voluntàries, i a la ciutadania en general, que han estat implicades en minimitzar, des del primer moment, l'impacte d'aquesta catàstrofe ecològica."